

УДК 316.61

**ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

**СКОК Н. С.,
к. соц. н., доцент,
МАЗІНА Н. Є.,
к. політ. н., доцент,
Донецький державний університет
управління (м. Маріуполь)**

У статті проаналізовано ефективності реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання у зоні конфліктної взаємодії. За матеріалами соціологічного дослідження показані особливості національно-патріотичного виховання старшокласників м. Маріуполя. Виявлені тенденції показали позитивні зрушення щодо національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Водночас виявлена необхідність постійного моніторингу перебігу виховного процесу, а також посилення роботи у цій сфері на різних рівнях організації суспільства.

Ключові слова: державна політика; патріотизм; національно-патріотичне виховання; національна ідентифікація; самоідентифікація; кризові явища; конфліктна взаємодія; старшокласники.

В статті проаналізовані ефективності реалізації державної політики в сфері національно-патріотичного виховання в зоні конфліктної взаємодії. По матеріалам соціологічного дослідження показані особливості національно-патріотичного виховання старшокласників г. Мариуполя. Виявлені тенденції показали позитивні зміщення національно-патріотичного виховання учнівської молоді. В той же час показана необхідність постійного моніторингу виховного процесу, а також посилення роботи в цій сфері на різних рівнях організації суспільства.

Ключевые слова: государственная политика; патриотизм; национально-патриотическое воспитание; национальная идентификация; самоидентификация; кризисные явления; конфликтное взаимодействие; старшокласники.

The article analyzes the effectiveness of the national-patriotic education policy in the area of conflict interaction. Sociological research has shown particular national-patriotic education of students of Mariupol. Identified trends have shown improvements in the national-patriotic education of students. Also identified the need to strengthen and intensify work in the field of national-patriotic education at school and in public administration. It is also noted that the need to carry out continuous monitoring of the educational process.

Key words: government policy; patriotism; national-patriotic education; national identity; identity; crisis; conflict interaction; students.

Постановка проблеми. Стан та перспективи розвитку будь-якого суспільства залежать від рівня державного управління, ефективності влади, а за сучасних умов – від створення принципово нової моделі публічної влади та модернізації її інститутів у напрямку реалізації демократичних ідеалів суспільства. [1, с. 86]. Головною передумовою вирішення цих завдань стає встановлення взаємодії системи державного управління як складової політичного управління, його конкретно-історичної форми, виконавчо-розпорядчої діяльності [2, с. 302] та соціального управління як вищого виду управління, який передбачає активні, дієві зусилля колективних та індивідуальних соціальних суб'єктів, спрямовані на приведення процесів спільної колективної діяльності відповідно до об'єктивних законів [3, с. 136].

Події, що відбуваються в українському суспільстві у кілька останніх років, призвели до того, що країну охопила зламна сукупність кризових явищ. Молодь не є виключення з суспільно-політичного життя, цю категорію, як і інших громадян України, стосуються всі існуючі суспільно-політичні, економічні, соціальні й інші проблеми [4, с. 52]. Не можна не розуміти, що за умов, коли зазнають змін суспільні устої, виникає специфічна «кризова ментальність», яка відображає і відтворює дезінтегровану масову свідомість. Одним із проявів кризової деформації свідомості є ціннісний колапс [5, с. 67]. Особливої трансформації зазнають патріотичні почуття молодих людей. Необхідність цілеспрямованої державної політики у сфері національно-патріотичного виховання молоді обумовлена потребою консолідації усього українського суспільства для подолання викликів, що постали перед країною. За умов кризового стану суспільства та гострої конфліктної ситуації, актуалізується необхідність дослідження ефективності реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття патріотизму та патріотичного виховання має міждисциплінарний характер, до його розвідки у різні роки зверталися науковці соціально-гуманітарної спрямованості. У межах нашої роботи звернемося до сьогоденних розвідок у даній сфері.

У сучасних вітчизняних студіях досліджується поняття «патріотизм» з точки зору гуманітарної складової (Петронговський Р.), соціально-педагогічного виховання (Кульчицький В.), виховання патріотизму засобами мистецтва (Стьопіна О.), основних тенденцій та сутність патріотизму старших підлітків (Гарнійчук М.), формування особистісних якостей громадянина-патріота та його основні принципи (Колеснік Є.), сучасних концепцій дослідження патріотизму (Кротюк В.) та ін.

Національно-патріотичне виховання досліджується як складова національної безпеки (Королук А., Королук О.), з точки зору правових аспектів (Юрій І.), як основа формування особистості (Вишневецький О., Ігнатенко П., Коваль В.), понятійного аспекту патріотичного виховання (Онопрієнко О.), патріотичного виховання старших підлітків у процесі занять хортингом (Тимчик М., Єрьоменко Е.), виховання патріотизму української молоді від козацьких традицій до сьогодення (Стасюк В., Олійник Л., Мотика С.) та ін. Таким чином, можна зазначити, що дослідженню патріотизму та національно-

патріотичного виховання приділялася значна увага, однак їх особливості за кризових умов потребують дослідження у сфері реалізації державної політики.

Емпіричну базу роботи склали дані комплексного дослідження (опитування, фокус-групи), проведеного соціологічною науково-дослідною лабораторією кафедри соціології управління ДонДУУ, авторами даної роботи у грудні 2015 р. – березні 2016 р. серед учнів 10-11 класів загальноосвітніх шкіл м. Маріуполь [6].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз ефективності реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання у зоні конфліктної взаємодії (на прикладі старшокласників м. Маріуполя).

Виклад основного матеріалу дослідження. Система освіти загалом і загальноосвітня школа зокрема, мають виконувати певне соціальне замовлення щодо формування підґрунтя української політичної нації, ефективно вирішуючи складні виховні завдання, які знайшли своє відображення у низці державних документів. Серед них особливої ваги набула «Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді», прийнята на засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України 26 березня 2015 р., у якій проголошується, що стрижнем системи національно-патріотичного виховання в українській школі має стає національна ідея, яка відіграє роль консолідуючого чинника в становленні молодого покоління, формуванні у нього активної громадянської позиції, відповідальності за народ, країну [7].

Функціонування та розвиток освіти є гуманітарною функцією державного управління. Функціям освіти відповідають цінності, які втілюються у соціальні позиції молоді [8]. Оскільки гуманітарна діяльність держави сфері освіти породжується основними завданнями державного управління, а саме гуманізацією суспільного життя, всебічним розвитком гуманітарної сфери, примноженням наукового та інтелектуального потенціалу суспільства та молоді, гуманітарна функція державного управління може розглядатись перш за все як функція освіти. Державне замовлення в освіті є елементом соціального замовлення [1, с. 87]. Соціальне замовлення є чітко структурованим, законодавчо закріпленим механізмом соціального партнерства державних інституцій із суспільством. Цей різновид взаємодії передбачає такі функції держави, як визначення пріоритетів соціальної політики в сфері освіти, формування цільових соціальних програм, розміщення соціальних замовлень на конкурентній основі, контроль за виконанням соціальних контрактів а також стає інструментом впровадження нової соціальної політики в сфері освіти і саме це надає можливості вирішувати нагальні молодіжні проблеми У контексті розуміння освіти як параметра оптимізації системи соціалізації молоді, актуальним для сучасного українського суспільства є аналіз ефективності виконання соціального замовлення в освіті щодо національно-патріотичного виховання.

Патріотизм розглядають з різних точок зору, зокрема, його визначають як піднесене почуття любові до Батьківщини та характеризується фіксацією позитивного ставлення до неї, виявом в абстрактній формі любові до рідного краю, рідної домівки, картин дитинства тощо. Також патріотизм розуміють як одне із вищих, найбільш значущих почуттів, який містить діяльнісний момент, що спонукає суб'єкта до активних дій, вчинків на благо своєї Вітчизни. Патріотизм

розглядають як суспільне явище, зміст і характер якого значною мірою зумовлюються особливостями історичного розвитку суспільства, держави, політикою її правлячої еліти. Водночас патріотизм характеризується тим, що держава розглядається як об'єкт патріотизму («державний патріотизм»). Так само розкривається сутність патріотизму в нерозривному зв'язку з особистістю, яка є вищою цінністю («особистісним патріотизмом»). Патріотизм також розглядається як найважливіший момент, етап духовного розвитку особистості, а саме – її самовираження [9, с. 53-55]. Таким чином, під патріотизм розуміємо певне суспільне явище, яке поєднує у собі особистісні прояви любові до Батьківщини та здатність до активної суспільної позиції залежно від особливостей соціально-політичної ситуації.

За результатами анкетування більше половина школярів вважає (55,0%), що патріотизм – це відданість своїй Батьківщині, любов до свого народу. Також значна частина респондентів вважає, що – це почуття, прищеплене людині, що полягає у любові до своєї країни, держави (34,7%), моральний і політичний принцип, соціальне почуття, змістом якого є любов до Вітчизни, гордість за її минуле і теперішнє (35,1%), почуття, прищеплене людині, що полягає у любові до свого народу (22,5%), любов до міста, де народився (11,8%). Водночас патріотизм вважають механізмом відкритої та жорсткої критики недоліків держави як системи (23,2%), політичним інструментом маніпулювання особистістю і суспільством в інтересах правлячої еліти держави (18,5%).

Патріотичне виховання розглядають як «формування гармонійної, розвиненої, високо освіченої, соціально активної й національно свідомої людини, наділеної глибокою громадянською відповідальністю, здоровими інтелектуально-творчими й духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, працьовитістю, господарською кмітливістю, підприємливістю й ініціативністю» [Цит. за: 10, с. 72]. У нашому розумінні патріотичне виховання – це процес систематичного та цілеспрямованого впливу на політичну свідомість та політичну поведінку індивідів з метою формування в них певних політичних якостей та укоріненні у свідомості пануючої у цій системі політичних цінностей, норм та зразків. Відтак головні чинники, які вирізняють політичне виховання із загального контексту політичної соціалізації – це цілеспрямованість та систематичність.

Національно-патріотичне виховання для більшої частини респондентів (53,5%) – це систематична й цілеспрямована діяльність з формування патріотичної свідомості (рис. 1).

На думку опитаних, національно-патріотичне виховання школярів більшою мірою спрямоване на формування почуття гордості за країну (62,4%), розвиток шанобливого ставлення до рідної мови, культури, традиції (55,2%), становлення правової культури, поваги до Конституції, законодавства (24,4%), формування почуття гордості за рідний край (29,2%). Водночас, респонденти висловлювали думки стосовно того, що національно-патріотичне виховання школярів відбувається як певне нав'язування думок і має проводитися в іншому напрямку.

На думку майже половини школярів (40,6%), потреби у посиленні національно-патріотичного виховання немає («ні» – 14,4%, «скоріше ні» – 26,2%), важко було відповісти на дане питання 12,5% респондентів. Однак майже такий

самий відсоток школярів (46,6%) вважає, що така потреба існує («скоріше так» – 27,7%, «так» – 19,2%).

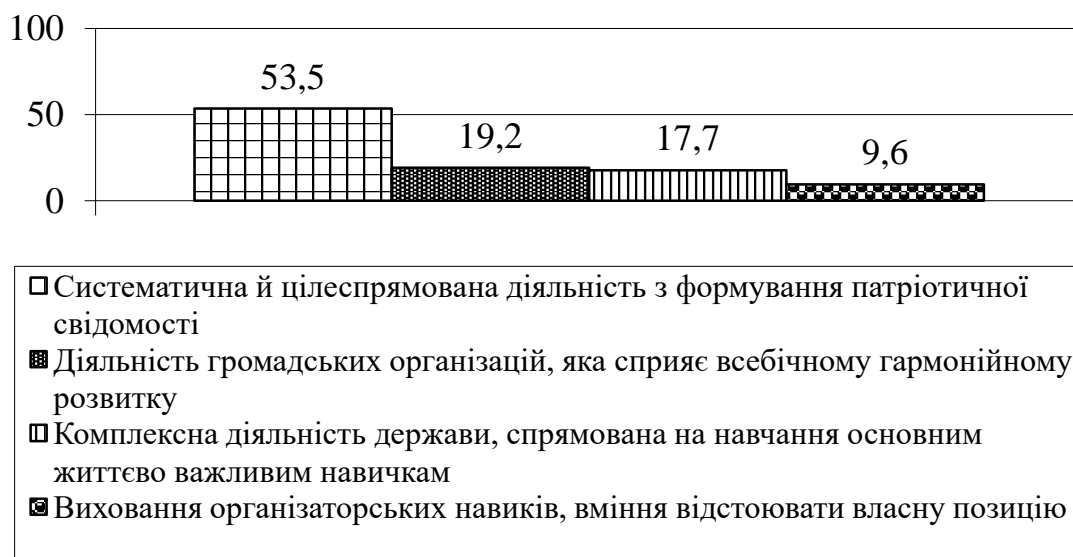

Рис. 1. Відповіді респондентів на питання: «На Вашу думку національно-патріотичне виховання – це», %

У межах національно-патріотичного виховання важливим уявляється участь у відповідних заходах. Значна частина опитаних (32,4%) не мають бажання брати участь у національно-патріотичних заходах. Мотивація участі у національно-патріотичних заходах, які проходять в школі, значної частини школярів: бажання проявити творчі здібності – 35,8% (рис. 2).

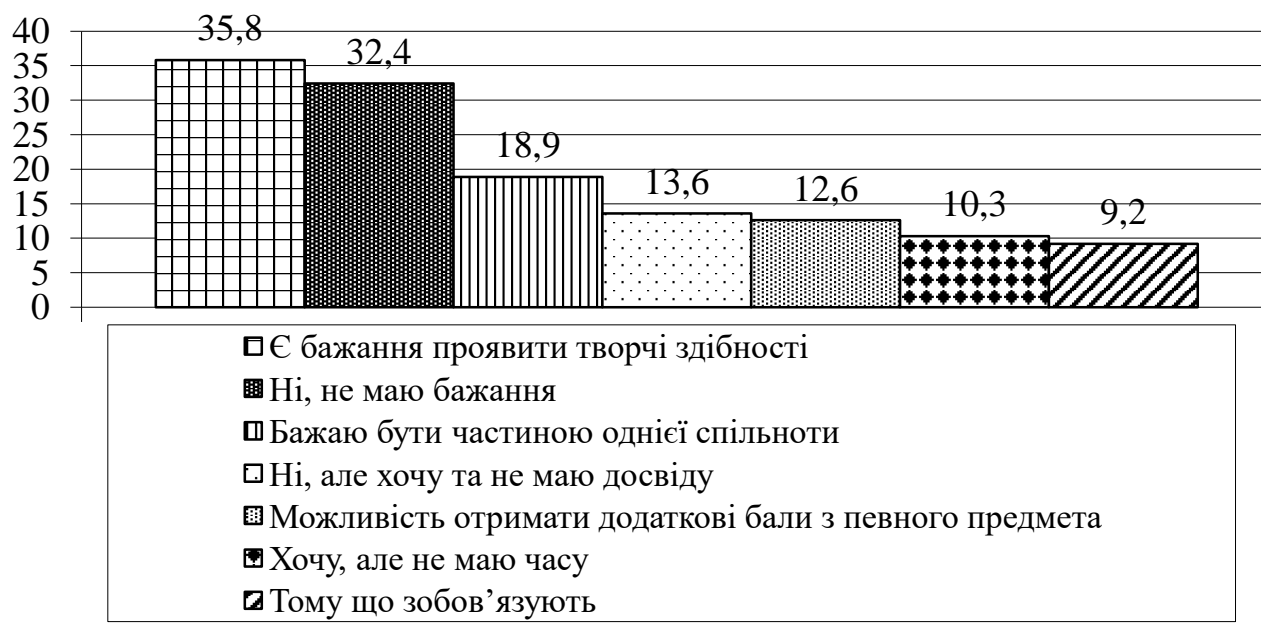

Рис. 2. Відповіді респондентів на питання: «Чи берете Ви участь у національно-патріотичних заходах, які проходять школі?», %

Також за результатами опитування можна зазначити, що серед заходів, у яких брали участь опитані: 32,5% – приурочені до Дня Перемоги, 32,1% – до Дня захисника Вітчизни, 29,9% – до Дня Незалежності (табл. 1). Майже кожний п'ятий респондент не зміг пригадати, чи брав участь у подібних заходах (16,2%). Виходячи з вищевикладених результатів можна говорити про необхідність перегляду тематики та форми проведення заходів, що здійснюються.

Таблиця 1

Відповіді респондентів на питання: «У яких національно-патріотичних заходах, приурочених до загальнодержавних свят, Ви брали участь», %

Відповідь	%
До Дня Перемоги	32,5
До Дня захисника Вітчизни	32,1
До Дня Незалежності	29,9
У тематичному уроці «Шевченківські свята»	22,9
У тематичному уроці «Свято рідної мови»	22,1
У тематичному уроці «Дні української писемності»	21,8
У тематичному уроці «День перемоги. День пам'яті та надії»	21,8
До Дня визволення Донбасу	16,6
Важко відповісти	16,6
У тематичному уроці «Дорога усім нам, Україно»	10,3
Не брав участі у жодних	7,4

Відповіді на питання «Участь у яких заходах була би цікавою Вам особисто?» показують, що частині школярів цікавими видаються заходи, спрямовані на підвищення їх інтелектуального рівня (27,7%), приурочені до різних неофіційних свят (26,9%), спортивної спрямованості (25,1%). Серед заходів патріотичної спрямованості, найбільш цікавими видаються заходи приурочені до дня Перемоги (27,1%) та до дня захисника Вітчизни (27,1%).

Одним із інструментів залучення індивідів до життєвих подій виступає мова. Існує думка, що «відчуття себе залученим до нації, а також свій зв'язок з народом та культурою, можливо лише оволодівши мовою» [11, с. 75]. Мова проведення національно-патріотичних заходів, на думку майже половини респондентів, має бути українською (41,7%). Однак, значна частина відповівших зауважила, що мова проведення не має значення (28,4%).

Стосовно мови проведення інших заходів, на думку значної частини респондентів, – це не має значення (32,7%) або залежить від ситуації (25,3%), або має бути російською (24,2%), оскільки значна частина школярів спілкується вдома найчастіше російською мовою (76,0%), читає літературу, пресу, Інтернет-видання (51,7%) російською мовою, бажана мова підручників (посібників) для значної частини – російська (59,0%). Така ситуація не означає, що школярі не знають української мови, оскільки, коли до них звертаються українською, значна частина відповідає українською (76,8%), а лише звертає увагу на необхідність вдосконалення державного управління у культурній сфері.

Одним з чинників, що вказує на наявність національної свідомості, водночас з володінням мовою, є відчуття своєї належності до певної нації. За результатами фокус-групового дослідження маємо констатувати, що 37,0% опитаних пишаються своїм громадянством. Однак кожному п'ятому (21,0%) було

важко відповісти на це питання. За результатами анкетування більше половини опитаних (59,4%) пишаються своїм громадянством, однак майже кожному четвертому респонденту було важко відповісти на це питання (26,6%). За умов конфліктної ситуації, що зараз відбувається, таку тенденцію для Донбасу можна, з одного боку, вважати достатньо позитивною, оскільки значна частина опитаної учнівської молоді відчуває почуття національної гордості. З іншого, – маємо значну частину невизначеної молоді, що вказує на необхідність роботи з нею у даній сфері.

Важливим показником прихильності до політичної системи та нації, крім почуття національної гордості, є самоідентифікації. Результати фокус-групового дослідження показали, що 47,0% ідентифікують себе як українці, 22,0% – як жителі м. Маріуполь, 7% – європейці. Подібними виявилися і результати анкетування, зокрема, 44,6% відчувають себе українцями, 39,5% – слов'янами, 4,4% – представниками регіону, в якому мешкають, 3,3% – європейцями, 1,8% – представниками певної етнічної групи. Також у відповідях («інше») респонденти не ідентифікують себе з певною національністю, а визначають себе як особистості.

Показовими щодо почуття національної гордості є відповіді на питання стосовно проживання за кордоном. За результатами фокус-групи, серед опитаних молодих людей 45,0 % хотіли би виїхати із країни з метою одержати освіту чи роботу за контрактом і 28, % – заробити, у тому числі, на сезонні роботи. Результати анкетного опитування показали, що значна частина молодих людей хотіли би виїхати із країни з метою одержання освіти (35,8%), на постійне місце проживання (22,9%), працювати (14,0%). Лише три відсотки школярів відповіли, що не хотіли би виїхати з країни (табл. 2). Як можна побачити, ця тенденція є показовою оскільки значна частина школярів бачать своє майбутнє поза межами країни.

Таблиця 2

Відповіді респондентів на питання: «Хотіли би Ви виїхати з країни? З якої причини?», %

Відповідь	%
Навчатися	35,8
На постійне місце проживання	22,9
За програмою обміну	15,5
Працювати	14,0
Інше	7,7
Ні	3,0
За грантом	1,1

Висновки і перспективи подальших досліджень. Стан та перспективи розвитку будь-якого суспільства залежать від рівня державного управління, ефективності влади, модернізації її інститутів у напрямку реалізації демократичних ідеалів суспільства. У контексті розуміння освіти як параметра оптимізації системи соціалізації молоді, актуальним для сучасного українського суспільства є аналіз ефективності виконання соціального замовлення в освіті щодо національно-патріотичного виховання.

За результатами дослідження учнівської молоді, що перебуває у зоні конфліктної взаємодії, можна зазначити, що більшість респондентів вважають патріотизмом відданістю своїй Батьківщині, любов до свого народу та вважають, що це почуття, прищеплене людині, що полягає у любові до своєї країни, держави. Одночасно патріотизм вважають механізмом відкритої та жорсткої критики недоліків держави як системи та політичним інструментом маніпулювання особистістю і суспільством в інтересах правлячої еліти держави.

Національно-патріотичне виховання розуміють як систематичну й цілеспрямовану діяльність формування патріотичної свідомості, спрямовану на формування почуття гордості за країну, розвиток шанобливого ставлення до рідної мови, культури, традиції тощо. Водночас, респонденти висловлювали думки стосовно того, що національно-патріотичне, яке існує сьогодні, форма та зміст його здійснення – це лише нав'язування думок, що, на думку опитаних, виявляється не дуже результативним. Також респонденти не впевнені щодо необхідності посилення національно-патріотичного виховання та значною мірою не мають бажання брати участь у заходах подібної спрямованості, оскільки участь у них значній частині школярів видається не дуже цікавою.

Залучення індивідів до життєдіяльності суспільства, їх зв'язок з народом та культурою можна схарактеризувати за допомогою ставлення та володіння мовою. Мова проведення національно-патріотичних заходів, на думку майже половини респондентів, має бути українською, мова проведення інших заходів не має значення або має бути російською, оскільки більшість школярів спілкується вдома, читає літературу, пресу, Інтернет-видання найчастіше російською мовою. Така ситуація показує необхідність вдосконалення державного управління у культурній сфері для збереження і розвитку мовних традицій.

На наявність національної свідомості вказує відчуття своєї належності до певної нації та бажання жити та працювати у рідній країні. За результатами дослідження маємо констатувати, що більше половини опитаних пишаються своїм громадянством, однак кожному третьому респондентів було важко відповісти на це питання. Значна частина опитаних хотіли би виїхати із країни з метою одержати освіту, на постійне місце проживання, на роботу. Лише три відсотки школярів відповіли, що не хотіли би виїхати з країни, тобто більшість опитаних бачать своє майбутнє поза межами країни.

Таким чином, молодь сьогодні не демонструє єдність ціннісної парадигми і однаковість рівня політичної культури. Процес політичної соціалізації молоді проходить, з одного боку, в умовах підсилення політичного та ідеологічного пресингу, а з іншого, – поширення соціальної самостійності та ініціативи молоді. Національна ідентифікація та патріотизм на сьогодні не є переважаючими у свідомості старшокласників м. Маріуполя.

Необхідність державної політики у сфері національно-патріотичного виховання молоді обумовлена потребою подолання викликів, що постали перед українським суспільством. З метою формування української політичної нації необхідним є створення ефективної системи патріотичного виховання учнівської молоді та моніторинг перебігу виховного процесу.

Література:

1. Корабельнікова Л.К. Модель соціалізації як управлінського процесу: аналітичний етап моделювання» / Л.К. Корабельнікова // Управління соціально-економічним розвитком територій та підприємств : сб. наук. пр. ДонДУУ. Т.8. Вип. 64. Серія «Державне управління». – Донецьк : ДонДУУ, 2006. – С.80-100.
2. Войтович Р. Філософсько-методичні засади системи державного управління / Р. Войтович // Вісник УАДУ. – 1999. – № 3. – С. 294-306.
3. Гаєвський Б.А. та ін. Політичне управління / Б.А. Гаєвський, В.А. Ребкало, М.В. Туленков. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 160 с.
4. Мазіна Н.Є. Соціально-політичні орієнтації молоді у контексті кризових явищ в Україні (на прикладі Донецької області) / Н.Є. Мазіна // Ціннісний вимір політичної діяльності : сепаратизм як фактор політичної нестабільності в суспільстві: зб. наук. пр / Редколегія Ю.М. Бардачов, В.Ф. Цвих, Ф.Г. Семенченко та ін. – Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В.С., 2014. – С. 52-55.
5. Скок Н.С. Вплив суб'єктивного часу на різні види соціальної поведінки в контексті вивчення соціології особистості / Н.С. Скок // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2010. – № 891. – С. 66-69.
6. Скок Н.С., Мазіна Н.Є. Особливості національної ідентифікації та світоглядні орієнтири національно-патріотичного виховання учнівської молоді у сучасних соціокультурних умовах : звіт за результатами соціологічного дослідження / Н.С. Скок, Н.Є. Мазіна. – Маріуполь : ДонДУУ, 2016. – 32 с.
7. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/1521/8456/8457/468972/>.
8. Малиновський В.Я. Державне управління / В.Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.
9. Кротюк В.А. Сучасні концепції дослідження патріотизму / В.А. Кротюк // Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 5 (19). – С. 52-58.
10. Кульчицький В. Соціально-педагогічні основи патріотичного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського / В. Кульчицький // Молодь і ринок. – № 3 (110). – 2014. – С. 70-75.
11. Мацько Л. Українська мова як засіб формування національної свідомості / Л. Мацько // Українська мова як державна в Україні: зб. матеріалів Всеукр. конф. «Мова як державна в Україні». – К. : Довіра, 1999. – С. 74-82.

The main purpose of the article – the analysis of the effectiveness of implementation of the state policy in the sphere of national-patriotic education in the area of conflict interaction (for example, high school students of Mariupol).

The study may be noted that the majority of respondents believe their patriotic devotion to the country, love for their people. National-patriotic education is understood as a systematic and purposeful activity on formation of patriotic consciousness, aimed at creating a sense of pride for the country, the development of respect for the native language, culture and traditions. At the same time, the students expressed their opinion

that the national-patriotic, that exists today – it's only the imposition of opinions, which is not productive.

Human contact with the people and culture can be characterized by attitudes and language proficiency. The language of the national-patriotic events, according to a large part of the respondents to be Ukrainian, the language of the other events is irrelevant or should be Russian, as the majority of students communicate at home, reading books, newspapers, online publications mostly in Russian. This situation shows the need to improve governance in the cultural sphere for the preservation and development of difficulties Ukrainian society.

Existence of a national consciousness indicates a feeling of belonging to a nation and a desire to live and work in their home country. According to the survey, more than half of respondents are proud of their nationality. However, the majority of respondents would like to leave the country in order to get education, to take up permanent residence on the job, that is a significant part of the students see their future outside the country.

Thus, the youth of today does not demonstrate the unity of values and paradigm uniformity level of political culture. National identity and the patriotism of today are not predominant in the minds of young people.

The need for state policy in the sphere of national-patriotic education of youth due to the need to overcome the difficulties of the Ukrainian society.

УДК 354.32

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ ТА ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЗУБЧИК О. А.,
к. ф. н., доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

У статті проаналізовано питання ліцензування як інструменту державного управління. Автор досліджує поняття «засобів адміністративно-правового регулювання в сфері вищої освіти», визначення поняття «ліцензія у сфері вищої освіти», стадій ліцензування. Запропоновано способи удосконалення ліцензування, як форми контролю та інструменту державного управління.

Ключові слова: ліцензування, державне управління, вищу освіту, механізми державного управління, освітня політика.

В статье проанализированы вопросы лицензирования как инструмента государственного управления. Автор исследует вопрос понятия «средств административно-правового регулирования в сфере высшего образования», определение понятия «лицензия в сфере высшего образования», стадий лицензирования. Предложено способы